

Nr 100.

Af herr **Fränckel**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bildande af en fond för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 96, angående bildande af en fond för att underlätta åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket har Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen

dels besluta, att för att underlätta åstadkommandet af bibanor inom västra delarna af Värmlands, Kopparbergs oah Jämtlands län samt delar af Bohuslän och Dalsland skall bildas en fond af 5,000,000 kronor att afsättas under fem år från och med år 1912 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, må för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, med rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, om hvilka här är fråga, anvisa bidrag i form af statslån;

dels ock för afsättning till berörda fond bevilja ett anslag för år 1912 af 1,000,000 kronor.

Statslånet skulle utgöra högst hälften af anläggningskostnaden och utgå efter i hufvudsak motsvarande bestämmelser, som gälla för statslån ur den vanliga järnvägslånefonden, dock med vissa lättnader.

Beträffande statsanslaget har föreslagits, att detta skulle få bestämmas till högst en fjärdedel af anläggningskostnaden, och har bland villkor för statsanslaget upptagits, bland annat, att, därest något år å uppkommande nettobehållning ifrågakomme utdelning till aktieägarna, detta skulle fördelas bland staten och aktieägarna efter storleken af statsanslaget i förhållande till aktiekapitalet.

Mot den ledande tanken i denna Kungl. Maj:ts proposition har jag för min del intet att erinra, utan synes densamma vara värd allt erkännande.

Hvad emellertid angår förslaget att en del af ifrågavarande bidrag skulle utgå i form af statsanslag utan återbetalningsskyldighet, synes mig ur åtskilliga synpunkter kunna ifrågasättas, huruvida detta kan vara lämpligt. I den form Kungl. Maj:t föreslagit blir detta statsanslag i själfva verket en form af maskerad aktieteckning, mot hvilken Riksdagen tidigare vid särskilda tillfällen uttalat betänkligheter. Jämväl ur andra synpunkter synes mig lämpligare, att äfven denna del af bidraget utgår i form af statslån, dock löpande utan ränta, och torde därjämte böra föreskrifvas, att amorteringen icke skall börja förrän återstoden af statslånet enligt de fastställda bestämmelserna skall vara till fullo erlagd. Enligt en matematisk utredning kräfväs 55 fullständiga annuiteter för amortering af statslånet och betalning af anståndsrenta enligt de af Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelser. Då nu kapitalafbetalningen icke skall vidtaga förrän 4 år efter den dag, då järnvägen skall vara färdig och öppnad för trafik, torde inemot 60 år ifrån det statslånet börjat lyftas förflyta, innan lånet blir gäldadt. På grund häraf synes lämpligen kunna föreskrifvas, att amortering af nu utsedda räntefria delar af statslånet icke skall börja förrän efter 60 år från det någon del däraf blifvit lyftadt, och synes den årliga amorteringen kunna bestämmas till fem procent af nu ifrågavarande del af försträkningsbeloppet.

På grund af hvad jag sålunda anført hemställer jag, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte

dels besluta, att för att underlätta åstadkommandet af bibanor inom västra delarna af Värmlands, Kopparbergs och Jämtlands län samt delar af Bohuslän och Dalsland skall bildas en lånefond af 5,000,000 kronor att afsättas under fem år från och med år 1912 med 1,000,000 kronor årligen, dock så att belopp, som ej blifvit till utgående under ett af dessa år anvisadt, må för ett efterföljande år af samma femårsperiod disponeras, med rätt för Kungl. Maj:t att från denna fond anvisa statslån till understödjande af nya, ännu ej påbörjade enskilda järnvägsanläggningar, om hvilka här är fråga;

dels ock för afsättning till berörda fond bevilja ett anslag för år 1912 af 1,000,000 kronor.

I afseende å statslånen hemställes, att Riksdagen måtte föreskrifva följande villkor och bestämmelser:

1:o) Behovvet af banbyggnaden, särskildt dess vikt i nationalekonomiskt hänseende, skall genom tillfredsställande utredning vara ådaga-lagdt.

2:o) Förslaget till banbyggnaden, som bör afse så billig anläggning, som är förenlig med den uppgift banbyggnaden har att fylla, skall vara uppgjortt enligt tekniska bestämmelser, som af Kungl. Maj:t godkännas.

3:o) Kostnadsförslaget och de undersökningar, hvarpå detta grundar sig, skola vara så omsorgsfullt gjorda och så specificerade, att fullständig ledning däraf kan erhållas för bedömande af den beräknade kostnadssummans tillräcklighet.

4:o) Kostnadsförslag och arbetsplan skola fastställas af Kungl. Maj:t, som ock närmare bestämmer de ställen, hvilka järnväg skall beröra; och är det sökande bolaget skyldigt att godtgöra de särskilda kostnaderna för möjligen erforderliga kontrollundersökningar, besiktningar, extra biträdens användande med mera dylikt, hvilka kunna af kostnadsförslagens och arbetsplanens granskning förauledas.

5:o) Det lånesökande bolaget skall för att kunna erhålla statslån vara skyldigt hos Kungl. Maj:t styrka, att det förfogar öfver ett kapital, som jämte statslånet är fullt tillräckligt till järnvägsanläggningens utförande på sätt arbetsplan och kostnadsförslag innehålla och hvaraf minst så stor del, som motsvarar en fjärdedel af den beräknade anläggningens kostnaden, bör utgöras af inbetaladt eller tecknadt aktiebelopp eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnadt tillskott till järnvägsanläggningens utförande.

6:o) Statslånet må utgöra högst tre fjärdedelar af anläggningens kostnaden efter det fastställda kostnadsförslaget samt lyftas i mån af arbetets fortgång på sätt och å tider, som Kungl. Maj:t bestämmer, dock med iakttagande däraf, att inbetalningarna å den del af anläggningsskapitalet, som bör utgöras af aktiekapital eller eljest utan återbetalningsskyldighet lämnadt tillskott, skola ske i förhållande till de andelar af lånesumman, som lyftas, och före lyftningen af dessa låneandelar. En femtondel af den beviljade låneförsträckningen skall innestå, till dess besiktning af järnvägsanläggningen blifvit i öfverensstämmelse med § 2 mom. 2 af kungl. kungörelsen den 11 december 1874 angående ordningen för afsyning och besiktning af enskilda järnvägar och deras upplåtande för allmän trafik förrättad samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat tillstånd till banans öppnande för allmän trafik.

7:o) Med afseende å ifrågavarande försträckningar skall iakttagas:

att två tredjedelar af det beviljade statslånet skall förräntas och amorteras sålunda,

a) att annuiteten för statslånets återgåldande beräknas till fem procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter fyra och en half procent å oguldet kapitalbelopp och återstoden utgör afbetalning därå;

b) att beträffande den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöper under en tid, omfattande högst fyra år från lyftningsdagarna, men dock ej sträckande sig utöfver två år från den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik, må medgifvas anstånd med betalningen på det sätt, att denna ränta, benämnd anståndsränta, genom fortsatt annuitetslikvid erlägges till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts;

c) att, så snart å lyftadt lånebelopp upplupit ett års ränta, som icke är att hänföra till anståndsränta, förstnämnda räntas belopp skall inbetalas till staten;

d) att kapitalafbetalning skall genom erläggande af fullständig annuitet vidtaga fyra år efter den dag, då järnvägen enligt Kungl. Maj:ts bestämmande senast skall vara färdig och öppnad för trafik; skolande i sammanhang härmed likvid ske af all därförinnan upplupen, obetald ränta, som icke är att hänföra till anståndsränta; och

e) att, därest till betalning förfallet belopp icke i föreskrifven ordning erlägges, låntagaren skall därå gälda fem procents ränta, intill dess samma belopp varder behörigen inbetaldt;

samt att återstående tredjedel af statslånet skall åtnjutas räntefritt, men amorteras med en annuitet af fem procent å nu ifrågavarande del af försträckningsbeloppet, hvilken annuitet dock icke skall börja erläggas, förrän 60 år förflutit från det någon del af statslånet blifvit lyftad.

8:o) Järnvägsanläggningen med alla därtill hörande byggnader och materiel äfvensom all bolagets öfriga egendom skall utgöra säkerhet för den af staten lämnade försträckning och staten till säkerhet för sin fordrans utbekommande erhålla in-teckning med förmånsrätt framför hvarje annan fordran i den järnväg, för hvars anläggning den ifrågavarande försträckningen beviljats; och bör en tredjedel af det beviljade statslånet inestå, till dess in-teckning med ofvan stadgad förmånsrätt i bolagets järnväg meddelats för förut lyftade andelar af lånet; hvarjämte ofvanberörda sista tredjedel ej må utbekommas, förrän in-teckning för dess belopp med förmånsrätt framför hvarje annan fordran än statens blifvit i bolagets järnväg behörigen meddelad.

9:o) Kungl. Maj:t skall insätta en med särskild instruktion försedd ledamot i direktionen för hvarje järnvägsbolag, som innehar lån af staten, och utse en revisor att deltaga uti granskningen af bolagets förvaltning och räkenskaper. Arfvode till sålunda utsedd direktör och revisor skall bekostas af bolaget.

10:o) Byggnaden skall utföras under statens kontroll.

11:o) Hvarje järnvägsbolag, som erhållit statslån, skall vara skyldigt underkasta sig såväl de bestämmelser i fråga om samtrafik, hvilka Kungl. Maj:t kan finna godt för bolaget bestänma, som ock i öfrigt alla de villkor och kontroller, som af Kungl. Maj:t pröfvas lämpliga och nödiga.

Stockholm den 15 mars 1911.

E. Fränckel.